

Grankorsnebb *Loxia curvirostra*

Global utbredelse

Grankorsnebb er en holarktisk og orientalsk utbredt art, og hekkende fugler finnes i Nord- og Mellom-Europa, samt i nordlige deler av Asia. Utbredelsen er noe usammenhengende, da fuglene stort sett følger granas utbredelse. Det finnes flere underarter i bl.a. Nord-Amerika, Nord-Afrika og på flere Middelhavsøyer. Den taksonomiske inndelingen av korsnebb er noe omdiskutert (Knox 1975; Tyrberg 1991), og de ulike underartene av grankorsnebb vil her omtales under ett da det likevel er svært små forskjeller mellom dem.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Utbredelsen av grankorsnebb i Norge vil for en stor del være avhengig av granas frøsetting. Artens spesielle nebb, der underdelen krysser overdelen, gjør at fuglene er spesialister på å få ut frø fra konglene. Dette påvirker hele deres utbredelse og levesett. I gode frøår kan grankorsnebb påtreffes i hele landet, i enkelte tilfeller også i områder uten gran. Ellers hekker de vanligvis i de fleste granskoger, men relativt sjelden i områder der gran ikke er naturlig utbredt; Vestlandet, Troms og Finnmark.

Som hekkefugl er grankorsnebb først og fremst knyttet til granskog, men kan også bygge reir i furutrær. Hvis en leter etter korsnebb-reir i de tettste delene av skogen, vil en sjelden lykkes. Det ser nemlig ut til at korsnebbene foretrekker mer glissen skog for reirbygging. Ofte bygges reiret i et enslig, tett tre, og beliggenheten i treet gjør det vanskelig å oppdage det fra bakken; reiret bygges vanligvis tett inntil stammen i øvre halvdel av treet. Flere grankorsnebb-par kan hekke i samme område, men det er vanligvis god avstand mellom reirene.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Grankorsnebb, som de andre korsnebb-artene, er typiske invasjonfugler. Det er derfor vanskelig å angi noen eksakte verdier for bestandsstørrelsen. Antall hekkende par vil til enhver tid avhenge av granas frøproduksjon, og i gode frøår kan mange par slå seg ned i et område for å hekke. Stor ungeoverlevelse gir utslag i store flokker (nærmere femti individer i hver flokk er ikke uvanlig) den påfølgende sommer når korsnebbene igjen begynner sin nomadetilværelse. I et middels bra frøår regner en med at bestanden i Norge er på oppunder en halv million par (Tabell 1). Dette tallet er imidlertid svært usikkert, og vil som sagt variere mye fra år til år.

Det er lite som indikerer at antall grankorsnebb er i ferd med å forandre seg. En eventuell tendens den ene eller andre veien vil da også være vanskelig å registrere, da naturlige frøsvingninger vil påvirke dette. Fuglene beveger seg over store områder i løpet av året. De holder seg mest i ro mens de hekker, men

siden reirene er vanskelige å oppdage, vil estimatene på antall hekkende korsnebb til enhver tid være usikre. På grunn av korsnebbenes spesielle habitatkrav, vil det i framtida være aktuelt å vurdere antall hekkende grankorsnebb-par i Norge i lys av forvaltningen og bruken av våre barskoger.

Hekkebiologi

Alle korsnebb-artene er kjente for å tåle ekstreme værforhold med lave temperaturer, også i hekkeperioden. Frøene ungene mates med er energirike, men tidspunktet for hekking er også avgjørende. Det tar flere uker før nebbet til ungene er ferdig utviklet. Etter 16-18 dager i reiret er de fortsatt avhengige av å bli matet av foreldrene i 2-3 uker. Etter hvert som nebbet begynner å vokse i kryss (noe som er nødvendig for å få ut frø fra konglene), blir ungene flinkere til å håndtere konglene på egen hånd. Det er derfor vanligst å finne reir i slutten av februar og begynnelsen av mars. På denne tiden kan ungene forlate reiret når konglene har begynt å åpne seg, og dette letter frøtilgjengeligheten. Grankorsnebb kan likevel hekke året rundt (Collett 1894; Blædel 1959; Haftorn 1971).

Reiret er tykt og godt isolert av fint gress (fjær, hår). Det er hovedsakelig hunnen som bygger. Hun blir ofte eskortert av hannen, men som oftest foretrekker han å sitte i et tre i nærheten og synge. Sangen er en melodios, men stille, kvitring. Hannen synger bare i hekkeperioden (mens hunnen bygger eller ligger på reir; 12-13 dager pr. egg), og sangen kan derfor være et godt spor for en som leter etter reir. Ofte høres varsellydene *tek tek* i nærheten av reiret, men ikke-hekkende fugler kan også varsle på denne måten. Taksering av hekkende korsnebb kan derfor by på mange usikkerhetsmomenter.

Trekkforhold

På grunn av den spesialiserte dietten, har grankorsnebbene ingen faste, sesongmessige trekkruiter. De er stort sett på evig vandring, bortsett fra i hekkeperioden.

Ingunn Tombre

Grankorsnebb *Loxia curvirostra*

183 ● Konstatert hekking

216 ● Sannsynlig hekking

258 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

